

Eich cyf/Your ref: P-06-1330
Ein cyf/Our ref: RE-00107-23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

27 Mawrth 2023

Annwyl Jack

Diolch am eich llythyr ynglŷn â deiseb P-06-1330 am gynlluniau Llywodraeth Cymru i ddiwygio'r dreth gyngor. Rwy'n croesawu'r cyfle i amlinellu'r cynlluniau'n fanylach ac i ailddatgan fy ymrwymiad i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran cyfoeth yn ein cymunedau drwy ein diwygiadau.

Mae'r dreth gyngor yn darparu ffrwd refeniw flynyddol sylweddol o fwy na £2bn, sy'n helpu i ariannu rhai o'n gwasanaethau cyhoeddus mwyaf hanfodol - addysgu ein plant, gofalu am ein hanwyliaid, cadw cymunedau'n ddiogel, ac ailgylchu ein gwastraff, i enwi ond rhai. Er bod iddi lawer o fanteision fel treth leol effeithlon, rydym yn credu y gallai'r system fod yn fwy blaengar o ran ei ffurf ac y gellid ei moderneiddio, ar ôl bodoli yn ei ffurf bresennol ers 1993.

Nodau

Mae'r Rhaglen Lywodraethu a'r Cytundeb Cydweithio yn ymrwymo i dreth gyngor decach a mwy blaengar. Y nodau yw creu system ddiwygiedig sydd â'r nodweddion canlynol:

- Bydd yn rhoi baich treth lai annheg ar aelwydydd;
- Bydd diweddariadau rheolaidd yn rhan annatod o'r system er mwyn cadw'r dreth yn deg yn y dyfodol, gan ddefnyddio technoleg fodern sy'n cael ei gyrru gan ddata;
- Bydd yn ariannu gwasanaethau hanfodol sydd o fudd i bawb, ond yn helpu'r rhai sydd mewn angen;
- Bydd yn fwy tryloyw i drethdalwyr ymwneud â hi; a
- Bydd yn dal yn dreth sy'n cysylltu pobl â chymunedau lleol.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Ymchwil cefndirol a chwmpas y gwaith

Mae cwmpas y diwygiadau arfaethedig wedi'i seilio ar ystyriaethau helaeth dros dymor y Senedd flaenorol (2016-2021). Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [Grynodeb o'r Canfyddiadau](#) ym mis Chwefror 2021, a oedd yn dwyn ynghyd gasgliad cynhwysfawr o waith ymchwil a wnaed gan wahanol arbenigwyr, i nodi'r opsiynau posibl ar gyfer diwygio cyllid llywodraeth leol yng Nghymru. Daeth i'r casgliad bod y dreth gyngor yn ffrwd referniw hynod effeithlon a sefydlog ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, a bod ei chostau gweinyddol yn isel. Oherwydd ei bod wedi bodoli cyhyd, mae pobl yn ei deall yn dda ar y cyfan. Fodd bynnag, mae'r strwythur bandiau a chyfraddau treth yn anflaengar, sy'n golygu bod angen camau lliniaru sylweddol ar gyfer aelwydydd llai cefnog. Mae'r sylfaen drethu ugain mlynedd ar ei hôl hi a chafodd y ddeddfwriaeth ei gwneud cyn dyddiau datganoli. Canfuwyd bod manteision i rai o'r dulliau eraill a ystyriwyd, megis treth gwerth tir a threth incwm leol, oherwydd eu bod yn ffyrdd mwy blaengar o godi referniw lleol. Er hynny, byddai rhwystrau gweithredu sylweddol neu faterion gweinyddol i'w goresgyn cyn y gellid eu rhoi ar waith, sy'n golygu y byddai'n cymryd dau dymor i'w cyflawni.

Ein huchelgais felly yw sicrhau bod y dreth gyngor yn cael ei diwygio mewn modd ystyrlon yn ystod tymor y Senedd hon – gan ddatblygu'r system fel ei bod yn fwy blaengar ac yn cyfrannu at gyflawni ymrwymadau eraill yn ein Rhaglen Lywodraethu, yn enwedig o ran creu Cymru fwy cydnerth, cyfartal a mwy llewyrchus. Cynhaliais [ymgyngoriad Cam 1](#) yr haf diwethaf, a oedd yn gofyn am farn aelodau'r cyhoedd a rhanddeiliaid am gwmpas eang y newidiadau, a hynny'n cynnwys:

- ailbriso'r 1.5 miliwn eiddo domestig yng Nghymru. Mae'r bandiau treth bron i ugain mlynedd ar ei hôl hi, ac wedi'u seilio ar wybodaeth 2003.
- creu bandiau newydd a dewis cyfraddau treth newydd i bob band, er mwyn creu treth fwy blaengar. Gallai hyn gynnwys ychwanegu bandiau at ben uchaf a phen isaf y raddfa er mwyn dosbarthu eiddo mewn modd manylach.
- sicrhau tegwch a chywirdeb y system yn y dyfodol drwy roi sail statudol i gylchoedd ailbriso rheolaidd.
- adolygu'r gyfres o ddisgowntiau, personau a ddiystyrir, eithriadau a phremiymau, er mwyn sicrhau eu bod yn dal yn berthnasol i'r uchelgeisiau cyfredol o ran polisi.
- adolygu Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor fel y prif gynllun cymorth i aelwydydd incwm isel.
- parhau yr un pryd i archwilio dulliau gwahanol i'w hystyried yn y tymor hwy, megis treth gwerth tir leol neu systemau heb eu bandio.

Mae crynodeb o'r ymatebion [wedi'i gyhoeddi](#) and ac rwyf yn bwriadu amlinellu cynigion manwl ar gyfer system ddiwygiedig mewn ymgyngoriad Cam 2 yn ddiweddarach eleni.

Ailbriso a bandiau newydd

Mae mwy nag 1.5 miliwn o anheddau domestig yng Nghymru sy'n agored i dalu'r dreth gyngor. Caiff pob eiddo ei roi mewn un o naw band treth, sef A i I, ar sail gwerth eiddo ar **1 Ebrill 2003**, sef y tro diwethaf i'r sylfaen drethu gael ei diweddarau yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ailbriso pob un o'r 1.5 miliwn eiddo yng Nghymru er mwyn diweddarau ac ailgydbwysu'r system i adlewyrchu gwerth eiddo heddiw.

Gan i Gymru gynnal ymarfer ailbriso yn 2003, hi yw'r unig wlad yn y DU sydd wedi ailbriso sylfaen ei threth gyngor ers cyflwyno'r dreth. Felly, rydym mewn sefyllfa well na Lloegr a'r

Alban lle mae'r dreth gyngor yn cael ei chodi ar sail gwerth eiddo yn 1991. Er hynny, nid yw hyn yn golygu na ddylid gwneud dim byd.

Mae'n annheg ac yn anghywir parhau i seilio biliau treth gyngor ar werth eiddo ugain mlynedd yn ôl. Mae'r cartrefi yr ydym yn byw ynddynt yn ffordd bwysig o ddangos cyfoeth a fforddiadwyedd. Mae ffurf a dosbarthiad y sylfaen drethu wedi newid ers 2003. Os na chynhelir ymarfer i ailbrisió'r 1.5 miliwn eiddo domestig yng Nghymru, rydym wedi'n cyfyngu yn ein gallu i wneud newidiadau sylfaenol i'r dreth gyngor a allai helpu i wneud y system yn decach ac yn fwy blaengar.

Byddai ailbrisió yn galluogi Llywodraeth Cymru i greu bandiau treth newydd a dewis cyfraddau treth newydd ar gyfer pob band, er mwyn creu treth decach. Gallai hyn gynnwys ychwanegu bandiau at ben uchaf a phen isaf y raddfa er mwyn dosbarthu eiddo yn fwy manwl. Er y bydd y rhan fwyaf o eiddo wedi cynyddu yn eu gwerth dros yr 20 mlynedd diwethaf, nid yw hyn o reidrwydd yn golygu y bydd biliau'r dreth gyngor yn cynyddu. Bydd y system y byddwn yn ei chreu yn parhau i fod yn un gymharol. Rydym wedi ymrwymo i ddadansoddi'r effaith yn fanwl, a lle bo angen, byddwn yn gwneud trefniadau pontio ar gyfer pobl a allai fod angen amser i addasu i unrhyw newidiadau.

Yr effaith ar Awdurdodau Lleol

Byddai'r diwygiadau sydd wedi'u hamlinellu yn newid natur y sylfaen drethu ym mhob ardal lleol. Mae gallu pob awdurdod lleol i godi'r dreth gyngor o'i sylfaen drethu yn wahanol iawn rhwng ardaloedd lle mae'r sylfaen yn uchel neu'n isel. Felly, roedd Cam 1 yr ymgynghoriad yn cydnabod y byddai angen dosbarthu setliadau ariannu blynyddol llywodraeth leol ar gyfer awdurdodau lleol ar sail yr wybodaeth ddiweddaraf am sylfeini trethu lleol. Mae'r egwyddor hirsefydlog o ailddosbarthu grantiau yn un y mae llywodraeth leol fel cyfangorff yn ei chefnogi.

Mae gosod cyllidebau a'r dreth gyngor yn parhau i fod yn fater i bob awdurdod unigol, gan ystyried yr holl ffynonellau cyllid sydd ar gael iddo a'i flaenoriaethau lleol ar gyfer darparu gwasanaethau. Nid wyf yn bwriadu cael gwared ar hawl awdurdodau lleol i osod lefelau blynyddol y dreth gyngor yn eu hardaloedd. Mae'r swyddogaeth honno yn fynegiant allweddol o ddemocratiaeth leol ar waith. Mae Llywodraeth Cymru'n deall y bydd angen i awdurdodau wneud dewisiadau anodd o hyd wrth bennu eu cyllidebau a'u treth gyngor bob blwyddyn ac, wrth wneud hynny, y bydd angen iddynt ymgysylltu'n ystyrlon â'u cymunedau lleol wrth ystyried eu blaenoriaethau. Mae awdurdodau lleol Cymru yn gallu defnyddio'r refeniw y maent yn ei gynhyrchu drwy'r dreth gyngor at unrhyw ddiben yn unol â'u blaenoriaethau lleol. Nid oes rhaid i awdurdodau yng Nghymru glustnodi incwm ar gyfer gwasanaethau penodol.

Rwy'n parhau i drafod ag arweinwyr llywodraeth leol ac rwyf wedi cael trafodaethau cynhyrchiol a chadarnhaol iawn ynglŷn â bwrw ymlaen â'r gwaith diwygio. Mae hon yn dasg sylweddol a fydd yn cymryd nifer o flynyddoedd i'w chwblhau, gyda llawer o'r gwaith gweithredol a thechnegol yn cael ei wneud gan Asiantaeth y Swyddfa Brisió. Bydd angen i awdurdodau lleol hefyd fod yn rhan uniongyrchol o weithredu unrhyw ddiwygiadau.

Newidiadau i filiau

Rwyf wedi datgan yn glir nad codi mwy o refeniw gan drethdalwyr cynghorau Cymru yw nod y diwygio. Ei ddiben yw gwneud y system yn un decach, fwy blaengar, sy'n adlewyrchu'r amgylchiadau economaidd. Er mwyn i'r system fod yn fwy blaengar, rydym yn cydnabod y

bydd angen i rai pobl gyfrannu mwy. Y rheswm dros brisio eiddo at ddibenion treth yw ei fod yn eiddo sefydlog anfesuradwy sy'n cysylltu trethdalwr â'r man lle mae'n byw ac yn defnyddio gwasanaethau, a'i fod yn ddangosydd cyffredinol dibynadwy o gyfoeth ac incwm cymharol rhwng aelwydydd. Fodd bynnag, mae elfennau arwyddocaol hefyd i'r dreth gyngor sy'n ystyried y gallu i dalu, gan gynnwys y gyfres o ddisgowntiau, eithriadau a gostyngiadau -- mae bron i hanner aelwydydd Cymru yn cael rhyw fath o ostyngiad ar eu bil. Wrth adolygu agweddau ar y system, rydym yn parhau'n agored i bob syniad a byddwn yn ystyried y ffordd orau o adlewyrchu'r gallu i dalu wrth symud ymlaen.

Byddwn yn ystyried yr angen i liniaru'r effaith ar aelwydydd a allai gael eu heffeithio'n negyddol gan y diwygiadau. Fodd bynnag, ni fydd newidiadau ar unwaith i'r biliau y mae pobl yn eu derbyn. Mae biliau'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn i ddod wedi cael eu gosod gan yr awdurdodau lleol yn y ffordd arferol.

Costau byw

Mae'r ddeiseb yn tynnu sylw at y ffaith fod y cynnydd mewn costau byw yn achosi anawsterau i lawer o bobl. Mae cyflwyno treth gyngor ddiwygiedig yn dasg sylweddol; ond mae'r dystiolaeth a barn arbenigwyr yn gytûn mai dyma un o'r camau mwyaf buddiol y gall Llywodraeth Cymru ei gymryd i leihau anghydraddoldebau o ran cyfoeth. Ond, gan na fyddai diwygiadau i'r dreth gyngor yn digwydd am nifer o flynyddoedd, nid yw'n ateb uniongyrchol i'r argyfwng costau byw y mae llawer o aelwydydd yn ei wynebu ar hyn o bryd.

Rwy'n gobeithio bod yr wybodaeth hon o gymorth i'r Pwyllgor allu ystyried y ddeiseb.

Yn gywir,

Rebecca Evans AS/MS

Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government